

TEKNOLOJİ KABUL MODELİ ÇERÇEVESİNDE ÇALIŞANLARIN ELEKTRONİK BELGE SİSTEMİNİ KULLANMAYA YÖNELİK TUTUMU: KAMU SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Selçuk Yeke¹

Esin Bengü Ceran²

İbrahim Pınar³

Öz

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde görev yapmakta olan kamu görevlilerinin elektronik belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumlarını ortaya koyan faktörleri belirleyebilmek ve bu faktörler arasındaki ilişkileri tespit edebilmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda anket yoluyla 53 kamu görevlisinden veri toplanmıştır. Yapılan analizlerin sonucunda algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık ve uyumluluk değişkenleri ile çalışanların elektronik belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumları arasında anlamlı ilişkilerin var olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji Kabul Modeli, Teknoloji Kullanımına Karşı Tutum, Algılanan Fayda, Algılanan Kullanım Kolaylığı

THE ATTITUDE TOWARD USING ELECTRONIC DOCUMENTATION SYSTEM OF EMPLOYEES IN THE FRAMEWORK OF TECHNOLOGY ACCEPTANCE MODEL: AN APPLICATION IN THE PUBLIC SECTOR

Abstract

This research was carried out to determine factors which reveal attitudes of officials who work at İstanbul University Faculty of Business Administration towards document automation system and also to confirm relations between the perceived benefit, perceived ease of use, habit, compatibility and perceived behavioral control. Accordingly data was gathered from 53 officers through questionnaires. Result of analyses, meaningful relations were found between perceived benefit, perceived ease of use, habit, compatibility and officers' attitudes towards document automation system.

Key Words: Technology Acceptance Model, Attitude Towards Using Technology, Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use

JEL Codes: M0, M1, M2

¹ Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, selcuk.yeke@istanbul.edu.tr

² Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, esinbenguceran@istanbul.edu.tr

³ Profesör, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, ipinar@istanbul.edu.tr

Giriş

İşletmelerin etkili ve verimli bir şekilde iş süreçlerini yerine getirmesinde ve yüksek düzeyde performans sergilemesinde teknoloji önemli bir yer tutmaktadır. Teknoloji işletmelerin girdi kaynaklarından biri olabileceği gibi, işletmeler mal ve hizmetin dönüşüm sürecinde yine teknolojiden faydalanmaktadır. Teknoloji sayesinde işletmeler mal ve hizmetleri daha verimli bir şekilde üretebilmekte ve ürettiği mal ve hizmetlerini müşterilerine daha hızlı bir şekilde sunabilmektedir. Teknoloji işletmeler için yeni bir bilgi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu bilginin işlenip verimli bir şekilde kullanılabilmesi işletmeler açısından son derece önemlidir. Bu bilginin elde edilmesi, dönüştürülmesi, paylaşılması ve kullanılmasında işletmelerin üst yönetimiyle birlikte çalışanların da sorumluluğu bulunmaktadır.

Teknoloji sadece işletmeler açısından değil işletmelerde yer alan çalışanlar açısından da ayrı bir öneme sahip olmaktadır. Çalışanlar teknoloji sayesinde işlerini daha hızlı ve verimli bir şekilde yerine getirebilmekte ve işletme içinde ve dışındaki paydaşlarla daha kolay ve hızlı bir şekilde iletişim kurabilmektedir. Ancak günümüzde çalışanların teknolojinin önemini bilmekle birlikte teknolojiyi kabul etmede zorlandığı da görülmektedir. Çalışanların teknolojiyi kabul etmemesinin birçok nedeni olabilmektedir. Çalışanlar işletme içinde transfer edilen teknolojinin faydalı olmayacağını ve kullanım kolaylığının bulunmadığını düşünebilmektedir. Aynı zamanda çalışanların sahip olduğu iş alışkanlıkları, teknolojiye yönelik tutumları, teknolojiyle olan uyumsuzlukları ve teknoloji üzerinde kontrol sağlayamaması çalışanların teknolojiyi kabul etmemesine yol açabilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada sırasıyla çalışanların teknolojiyi kabul etmeme sebepleri açıklanmakta ve yapılan araştırma ile bu sebepler arasındaki ilişkiler irdelenmektedir.

1. Teknoloji Kabul Modeli

“Teknoloji Kabul Modeli” (Technology Acceptance Model) (TAM) Davis vd. tarafından 1989 yılında Ajzen ve Fishbein’in “Nedensel Hareket Teorisi”nden (Theory of Reasoned Action) (TRA) (1975) yola çıkılarak geliştirilmiştir (Rondan-Cataluña vd., 2015). Model bireylerin bilgisayar kullanımını kabullenmelerini etkileyen unsurları ölçmek üzere tasarlanmıştır. Nedensel hareket teorisine göre bireyin inanç, tutum ve davranış eğilimleri arasında bir bağlantı vardır. Davranışsal eğilim, başka bir deyişle niyet de davranışın ön koşuludur (Ajzen, 2002). Ajzen ve Fishbein’in teorisine göre davranış niyete, niyet de kişisel normlar ve tutumlara dayanmaktadır (Ajzen ve Fishbein, 2005). Davranışın soyut kavramlara dayandırıldığı bu teoriden yola çıkan Davis vd. çalışanların bilgisayar kullanımına adaptasyonunu etkileyen faktörleri göz önünde bulundurarak teknoloji kabul modelini geliştirmişlerdir.

Teknoloji kabul modeli yeni teknolojilerin kabul edilmesinin temelde iki unsura bağlı olduğunu öne sürmektedir (Davis, 1989). Bu unsurların algılanan fayda (*perceived usefulness*) ve algılanan kullanım kolaylığı (*perceived ease of use*) olduğu ifade edilmektedir. İnsanlar bir uygulamayı kullanıp kullanmayacaklarına karar verirken o uygulamanın işlerini daha iyi yapmalarına sebep olup olmayacağını dikkate alırlar (Davis, 1989). Bu, algılanan fayda olarak tanımlanmaktadır. Ancak potansiyel kullanıcılar bir uygulamanın kullanışlı olduğuna inansalar da, sistemin kullanımının çok zor olması, kullanışlılık avantajını yok edebilmektedir (Mutlu, 2012). Potansiyel kullanıcılar uygulamanın kullanışlı olduğu kanısında olsalar da ikinci bir değişken ortaya çıkar, uygulamayı kullanmak için sarf edecekleri çabanın işlerini daha iyi yapmak için sarf edecekleri çabadan fazla olması durumu, bu da algılanan kullanım kolaylığı olarak tanımlanmaktadır (Davis, 1989).

Davis (1989)’a göre yeni bir uygulamanın kabullenme sürecini etkileyen iki temel değişken bulunmaktadır. Bu iki temel değişken şu şekilde tanımlanmaktadır:

a) *Algılanan fayda*; kişinin, belirli bir sistemi kullanmasının performansını geliştireceğine olan inancının seviyesidir.

b) *Algılanan kullanım kolaylığı*: Kişinin, belirli bir sistemi kullanmasının çaba gerektirmeyeceğine dair inancının düzeyidir.

Venkatesh vd., (2012)'nin son geliştirdiği UTAUT2 (unified theory of acceptance and use of technology) Davis (1989)'nin teknoloji kabul modeline ek olarak performans beklentisi, çaba beklentisi, sosyal etkenler, altyapı koşulları, motivasyon hazzı, maddi değer, alışkanlıklar, yaş, cinsiyet ve deneyimler değişkenleri de yeni uygulamaların kabulüne etki eden faktörler olarak modele dahil edilmiştir.

Alışkanlık bireylerin geçmiş yaşamları boyunca geliştirmiş oldukları otomatik davranış eğilimlerini ifade etmektedir. Alışkanlık bireylerin duygu ve düşüncelerini etkileyerek (Limayem ve Hirt, 2003, s 71-72), bireylerin davranışlarını tekrarlamasına neden olmakta ve hedef odaklı otomatik davranışlar şeklinde nitelendirilmektedir. Alışılmış davranışlar uyarıcıların harekete geçirildiği bir ortamda hedef odaklı olarak ortaya çıkabilmektedir. Bireylerin yaşamları boyunca tatmin duyarak elde ettikleri deneyimler bir eylemin tekrarlanma eğilimini güçlendirmektedir. Bireyler tatmin olmadan da hedeflerine ulaşabilmekte ve hedeflere ulaşma sırasında belirli davranışları sergilemektedir. Bireyler tatmin olmadıkları için benzer bir durumda aynı davranışları ortaya koymayabilmektedir (Aarts vd., 1997, s. 366).

Uyumluluk bilgi sistemlerini benimseyen bireylerin değerleri, ihtiyaçları ve tecrübeleriyle tutarlı olarak algılanan bir yeniliğin benimsenme derecesi olarak ifade edilebilmektedir. Uyumluluk bilgi sistemlerini kullanabilmek için ortaya çıkan engellerin kaldırılması için oluşturulan örgütsel çevrenin bakış açısını kapsamaktadır. Uyumluluk bireylerin çalışma tarzları ile örgütte kullanılan bilgi sistemi arasındaki uygunluğu biraraya getirmektedir (Venkatesh vd., 2003, s. 453-454).

Algılanan davranışsal kontrol, bireylerin davranışlarını sergileme kolaylığının veya zorluğunun algılanması şeklinde açıklanabilmektedir. Algılanan davranışsal kontrol duruma ve olayların gelişimine göre değişkenlik gösterebilmektedir. Örneğin, bir kişi pilot olma ihtimalinin zayıf olduğuna inanıyorsa bu durumda düşük düzeyde algılanan davranışsal kontrol ortaya çıkmaktadır (Ajzen, 1991, s. 183). Karar verirken bireylerin davranışsal kontrol sergilemesi bireylerin davranışsal niyetini etkileyebilmektedir. Bireylerin davranışı kendi iradeleri ve kontrolü altında gerçekleşmediği zaman algılanan davranışsal kontrol daha çok önem kazanmaktadır (Chiou, 1998, s. 298-299).

Kullanıma karşı tutum, genel olarak bireylerin durumlar ve olaylar karşısında kendilerini tatminkâr hissetmesini veya hissetmemesini ifade etmektedir. Eğer bireyler bir durum hakkında belirli bir inanca sahip olursa, bireyler belli bir zaman sonra otomatik olarak bu duruma yönelik tutum sergileyebilmektedir. Bireylerin durum ve olaylara yönelik tutumu o durum ve olayların özelliklerinin bireyler tarafından değerlendirilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Örneğin, reklam sonucunda bir içeceğin sindirimi kolaylaştırdığını öğrenen bir kişinin ürün hakkındaki tutumu pozitif bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Çünkü bu kişi ürünü pozitif bir şekilde değerlendirmektedir (Fishbein ve Ajzen, 1975, s. 216).

2. Araştırmanın Amacı

Çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumlarını ortaya koyan faktörleri belirlemek ve bu faktörler arasındaki ilişkileri tespit etmek araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalar kapsamında uygulamanın gerçekleştirildiği kapsam göz önünde bulundurularak geliştirilen modellerin içinde yer alan değişkenler seçilmekte, araştırma kapsamına göre çeşitli faktörler araştırmaya dâhil edilmekte veya araştırma dışında bırakılmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın gerçekleştirildiği kapsam göz önüne alınarak alışkanlık, uyumluluk, algılan davranışsal kontrol ve kullanıma karşı tutum değişkenleri araştırmaya dâhil edilmiştir.

2.1 Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Araştırmanın kapsamını İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde görev yapmakta olan ve elektronik belge yönetim sistemini (ebys) yeni kullanmaya başlamış olan kamu görevlileri

oluşturmaktadır. Kadrolu çalışmakta olan memurlar ve araştırma görevlileri bu kapsamda ele alınmıştır. Bu doğrultuda toplam 53 kişiden veri toplanmıştır. Zaman sınırından dolayı İstanbul Üniversitesi bünyesinde yer alan diğer fakülteler araştırma kapsamına alınmamıştır.

2.2 Araştırmanın Yöntemi

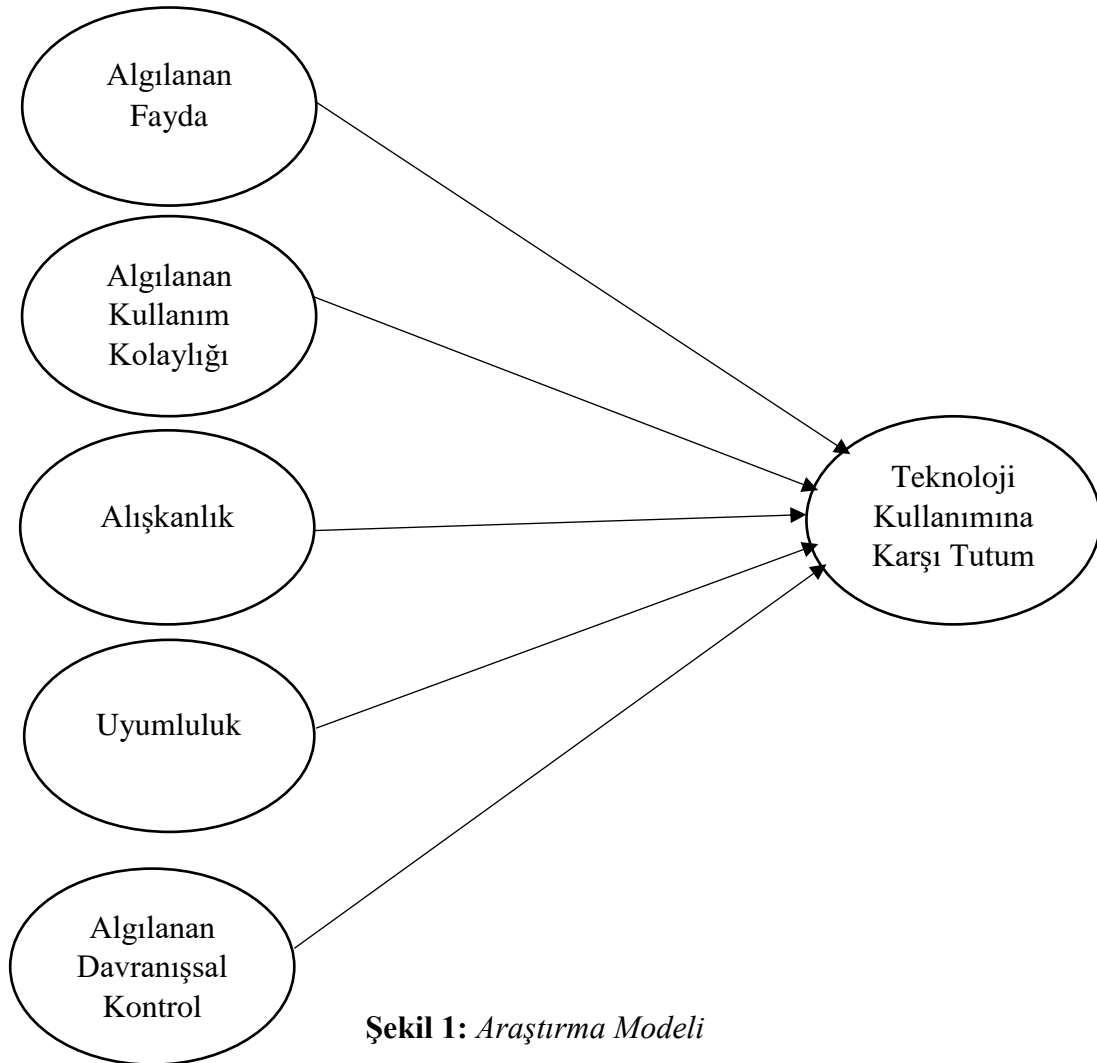
Araştırma verilerini elde edebilmek için anket yöntemi kullanılmıştır. Ankette demografik sorularla birlikte algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık, algılanan davranışsal kontrol, uyumluluk ve kullanıma karşı tutum ölçeklerine ilişkin sorular yer almaktadır. Ankette ölçeklere ilişkin sorular Likert ölçek tipine göre düzenlenmiştir.

2.3 Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Araştırmada kullanılan değişkenleri ölçebilmek için yazında geçerliliği ve güvenilirliği test edilmiş olan ölçekler kullanılmıştır. Algılanan fayda Davis'in (1989) çalışmasında yer alan 6 ifadeli ölçek, algılanan kullanım kolaylığı yine Davis' in (1989) çalışmasında yer alan 6 ifadeli ölçek, alışkanlık Venkatesh, Thong ve Xu'nun (2012) çalışmasında yer alan 4 ifadeli ölçek, uyumluluk Venkatesh, Morris, G. Davis ve F. Davis'in (2003) çalışmasında yer alan 3 ifadeli ölçek ve algılanan davranışsal kontrol yine Venkatesh, Morris, G. Davis ve F. Davis'in (2003) çalışmasında yer alan 5 ifadeli ölçek kullanılarak ölçülmüştür.

2.4 Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacı doğrultusunda model şu şekilde oluşturulmuştur:

2.5 Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın modeli doğrultusunda oluşturulan hipotezler şu şekildedir:

1H₁: Algılanan faydanın çalışanların ebys kullanımına karşı tutum üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

2H₁: Algılanan kullanım kolaylığının çalışanların ebys kullanımına karşı tutum üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

3H₁: Alışkanlığın çalışanların ebys kullanımına karşı tutum üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

4H₁: Uyumluluğun çalışanların ebys kullanımına karşı tutum üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

5H₁: Algılanan davranışsal kontrolün çalışanların ebys kullanımına karşı tutum üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

2.6. Araştırmaya İlişkin Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan kamu görevlilerinin demografik özellikleri incelendiğinde %58,5' inin kadın, % 41,5' inin ise erkek katılımcılardan oluştuğu gözlemlenmiştir. Yaş aralıkları incelendiğinde katılımcıların %34' ü 24 - 30 yaş aralığında, %9,4' ü 31 - 37 yaş aralığında, % 17' si 38 - 44 yaş aralığında, yine % 17' si 45 - 51 yaş aralığında toplanmıştır. Katılımcıların % 20,8' i ise 52 yaşın üzerindedir. Katılımcıların % 50,9' u memur, % 47,2' si ise araştırma görevlisidir. Katılımcıların % 41,5' i 0 - 7 yıl aralığında çalışma süresine sahiptir. Katılımcıların % 9,4' ü 8 - 14 yıl, yine % 9,4' ü 15 - 21 yıl, % 20,8' i 22 - 29 yıl aralığında çalışma süresine sahiptir. Katılımcıların % 11,3' ü ise 30 yıldan fazla çalışmaktadır. Katılımcıların % 62,3' ü 11 - 21 yıl aralığı süresince bilgisayar kullanmaktadır. Katılımcıların % 47,2' sinin bilgisayar kullanım düzeyi iyi olarak tespit edilmişken, yine % 47,2' sinin bilgisayar kullanımı çok iyi düzeyindedir. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1' de yer almaktadır.

Tablo 1: Demografik Özellikler

		Yüzde (%)	Kişi Sayısı	Açıklama
Cinsiyet	Kadın	58,5	31	
	Erkek	41,5	22	
Yaş	24 - 30	34	18	1 kişi yaşını belirtmemiştir
	31 - 37	9,4	5	
	38 - 44	17	9	
	45 - 51	17	9	
	20 ve üzeri	20,8	11	
Unvan	Memur	50,9	27	1 kişi unvanını belirtmemiştir
	Araştırma Görevlisi	47,2	25	
Çalışma Süresi	0 - 7	41,5	22	4 kişi çalışma süresini belirtmemiştir
	8 - 14	9,4	5	
	15 - 21	9,4	5	
	22 - 29	20,8	11	
	30 ve üzeri	11,3	6	
Bilgisayar Kullanımına İlişkin Beceri Düzeyi	Orta	5,7	3	
	İyi	47,2	25	
	Çok İyi	47,2	25	
Bilgisayar Kullanım Süresi	0 - 10	15,1	8	
	11 - 21	62,3	33	
	22 - 30	22,6	12	

2.7. Ortalamalar

Sosyal bilimler alanında 5’li Likert ölçeği kullanılarak yapılan ölçümlerde genel olarak orta noktanın 3 (üç) olduğu ifade edilmektedir (Altunışık vd., 2002, s. 103-104; Kurtuluş, 2010, s. 105-106). Algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık, uyumluluk, algılanan davranışsal kontrol ve kullanıma karşı tutum değişkenlerinin ortalama değerleri incelendiğinde tüm değerlerin orta nokta olan 3’ ün üzerinde olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla katılımcıların ebys sisteminin faydalı olduğunu, kullanım kolaylığına sahip olduğunu, bir süre sonra sisteme alışabileceklerini, uyumlu olduğunu ve sistemin kontrol edilebileceğini düşündüklerini gösterebilmektedir. Katılımcıların ebys sistemine karşı tutumlarının ise olumlu olduğu anlaşılabilmektedir. Değişkenlerin ortalama değerlerine ilişkin bilgiler Tablo 2’ de yer almaktadır.

Tablo 2: Değişkenlere İlişkin Ortalama Değerler

	Ortalama Değerler (Mean)
Algılanan Fayda	3,56
Algılanan Kullanım Kolaylığı	3,62
Alışkanlık	3,00
Uyumluluk	3,39
Algılanan Davranışsal Kontrol	4,09
Kullanıma Karşı Tutum	3,61

2.8. Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizleri

Geçerlilik için faktör analizi yapılırken ortak varyans dikkate alınmış ve temel eksenler faktör analizinden yararlanılmıştır. Bartlett testlerinin anlamlı olduğu ve KMO değerlerin kabul edilen sınırın üstünde olduğu belirlenmiştir. Bartlett testinin 0,005’ den küçük ve KMO değerinin 0,50’ den yüksek çıkması beklenmektedir (Kalaycı, 2008, s. 322). Faktör analizi sonucunda tüm faktörlerin açıklanan varyans değerlerinin 0.50’ den yüksek olduğu tespit edilmiştir. 0,50 ve üzeri toplam açıklanan varyansın iyi bir oran olduğu kabul edilmektedir. (Bagozzi ve Yi, 1988, s. 82). Algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık, uyumluluk ve kullanıma karşı tutum değişkenlerinin toplam madde korelasyonu incelenmiş ve korelasyonu 0,20’ den düşük ifade olmadığı tespit edilmiştir. Algılanan davranışsal kontrol değişkeninin toplam madde korelasyonu incelenmiş ve korelasyonu 0,20’ den düşük olan iki ifade analizden çıkarılmıştır. İlk aşamada korelasyonu 0,079 olan ifade analizden çıkarılmış. İkinci aşamada ise korelasyonu 0,198 olan diğer bir ifade analizden çıkarılmış ve toplam 3 ifade ile analize devam edilmiştir. Her bir değişkene ilişkin yapılan faktör analizleri sonucunda paylaşılan varyansı (initial-communality) %50’ nin altında olan ifadeler olduğundan geçerlilik gerekçesiyle analizden çıkarılmıştır. Bu doğrultuda algılanan kullanım kolaylığı, uyumluluk ve algılanan davranışsal kontrol değişkeninden 1 ifade analizden çıkarılmıştır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda tüm değişkenlere yönelik ifadelerin güvenilir olduğu söylenebilmektedir. Tüm değişkenler 1 boyuttan oluşmaktadır. Ayrıca tüm faktör yükleri kabul edilen sınır olan 0,40’ den yüksek çıkmaktadır (Şencan, 2005, s. 779). Geçerlilik ve güvenilirlik analizlerine yönelik bilgiler Tablo 3’ de yer almaktadır.

Tablo 3: Geçerlilik ve Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	KMO	Bartlett Testi	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha	Çıkarılan İfadeler	Boyut Sayısı
Algılanan Fayda	0,872	0,000	%86,8	0,969	-	1
Algılanan Kullanım Kolaylığı	0,805	0,000	%72,5	0,874	1	1
Alışkanlık	0,737	0,000	%67,8	0,839	-	1
Uyumluluk	0,500	0,000	%89,6	0,773	1	1
Algılanan Davranışsal Kontrol	0,500	0,000	%87,5	0,736	3	1
Kullanıma Karşı Tutum	0,841	0,000	%83,2	0,932	-	1

2.9. Korelasyon ve Regresyon Analizleri

Yapılan korelasyon analizi sonucunda kullanıma karşı tutum ile algılanan fayda ve uyumluluk değişkenleri arasında yüksek düzeyde pozitif ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Algılanan fayda ile kullanıma karşı tutum arasında %88,9 düzeyinde pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Uyumluluk ile kullanıma karşı tutum arasında ise %87,9 düzeyinde pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca kullanıma karşı tutum ile algılanan kullanım kolaylığı ve alışkanlık değişkenleri arasında orta düzeye pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Algılanan kullanım kolaylığı ile kullanıma karşı tutum arasında %40,7 düzeyinde pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Alışkanlık ile kullanıma karşı tutum arasında ise %62,6 düzeyinde pozitif bir ilişki bulunmaktadır. Algılanan davranışsal kontrol ile kullanıma karşı tutum arasında anlamlı bir ilişkinin ortaya çıkmadığı tespit edilmiştir. Algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık ve uyumluluk değişkenleri arasında anlamlı ilişkilerin ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Algılanan davranışsal kontrol değişkeni ile algılanan kullanım kolaylığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ancak algılanan davranışsal kontrol ile algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık ve uyumluluk değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Korelasyon değerlerine ilişkin bilgiler Tablo 4' de yer almaktadır.

Tablo 4: Algılanan Fayda, Algılanan Kullanım Kolaylığı, Alışkanlık, Uyumluluk ve Algılanan Davranışsal Kontrol Değişkenlerine İlişkin Korelasyon Tablosu

	Kullanıma Karşı Tutum	Algılanan Fayda	Algılanan Kullanım Kolaylığı	Alışkanlık	Uyumluluk	Algılanan Davranışsal Kontrol
Algılanan Fayda	0,889**	1	-	-	-	-
Algılanan Kullanım Kolaylığı	0,407**	0,415**	1	-	-	-
Alışkanlık	0,626**	0,667**	0,559**	1	-	-
Uyumluluk	0,879**	0,848**	0,385**	0,660**	1	-
Algılanan Davranışsal Kontrol	0,100	0,130	0,505**	0,225	0,082	1

Yapılan regresyon analizi sonucunda algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık ve uyumluluk değişkenlerinin kullanıma karşı tutum üzerinde pozitif etkisi ortaya çıkmıştır. Algılanan fayda kullanıma karşı tutumdaki değişimin %78,6' sını, algılanan kullanım kolaylığı %15' ini, alışkanlık %38' ini ve uyumluluk ise % 76,8' ini açıklamaktadır. Algılanan davranışsal kontrolün kullanıma karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Regresyon analizine ilişkin bilgiler Tablo 5' de yer almaktadır.

Tablo 5: Algılanan Fayda, Algılanan Kullanım Kolaylığı, Alışkanlık, Uyumluluk ve Algılanan Davranışsal Kontrolün Teknoloji Kullanımına Karşı Tutum Üzerindeki Etkisine Yönelik Regresyon Tablosu

Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken: Teknoloji Kullanımına Karşı Tutum		
	Düzenlenmiş R ²	Beta Değeri	P değeri
Algılanan Fayda	0,786	0,889	0,000
Algılanan Kullanım Kolaylığı	0,150	0,407	0,002
Alışkanlık	0,380	0,626	0,000
Uyumluluk	0,768	0,879	0,000
Algılanan Davranışsal Kontrol	-0,009	0,100	0,477

3. Sonuç

Bu araştırma İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi'nde görev yapmakta olan ve elektronik belge yönetim sistemini (ebys) yeni kullanmaya başlamış olan kamu görevlilerinin e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumlarını ortaya koyan faktörleri belirlemek ve bu faktörler arasındaki ilişkileri tespit etmek için gerçekleştirilmiştir. Araştırmada çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumlarını etkileyebilecek beş değişken ele alınmıştır. Bu değişkenler algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık, uyumluluk ve algılanan davranışsal kontrolden oluşmaktadır. Yapılan geçerlilik analizleri sonucunda her bir değişkenin tek boyuttan oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda her bir değişkenin güvenilir bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan korelasyon ve regresyon analizleri sonucunda algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık ve uyumluluk ile çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bu değişkenlerin çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumlarını pozitif bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Algılanan davranışsal kontrol ile çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır. Algılanan fayda ve uyumluluk ile çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumları arasında yüksek düzeyde bir ilişki gözlemlenmiştir. Buna göre çalışanlar kullanıma yeni açılan e-belge otomasyon sisteminin faydalı olabileceğini ve kendilerine daha fazla zaman kazandırabileceğini düşünmektedir. Aynı zamanda çalışanlar e-belge otomasyon sistemi aracılığıyla daha verimli bir şekilde çalışabileceklerini ve performanslarını artıracabileceklerini düşünebilmektedir. Çalışanlar e-belge otomasyon sisteminin ihtiyaçlarını giderebileceğini ve çalışma tarzlarına uygun olabileceğini düşünmektedir. Özellikle idari yazışmalarda zaman kavramının önemi ön plana çıktığından dolayı bu sistemin yazışmalardaki aksamaları azaltması beklenmektedir.

Algılanan kullanım kolaylığı ve alışkanlık ile çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumları arasında orta düzeyde bir ilişki gözlemlenmiştir. Buna göre çalışanlar e-belge otomasyon sistemini kullanabilmek için ek bir çaba göstermeyeceğine

inanmaktadır. Çalışanlar e-belge otomasyon sistemini kullanmanın kolay olduğunu, hızlı bir şekilde sisteme adapte olunabileceğini ve herhangi bir eğitim olmaksızın e-belge otomasyon sistemini kullanabileceklerini düşünmektedir. E-belge otomasyon sistemini öğrenmenin zor olmadığı ve karşılıklı iletişim için esneklik sağladığı söylenebilmektedir. Çalışanlar aynı zamanda e-belge otomasyon sistemine alışabileceğini düşünmektedir. E-belge otomasyon sisteminin faydalı ve kullanışlı olması çalışanların sisteme daha kolay bir şekilde alışabilmelerini sağlayabilmektedir. Çalışanlar e-belge otomasyon sistemine bağlılık kazanabileceğini ve belli bir zamandan sonra yapılan tüm işlerin rutin hale gelebileceğini düşünmektedir. Algılanan davranışsal kontrol ile çalışanların e-belge otomasyon sistemini kullanmaya yönelik tutumları arasında herhangi bir ilişki tespit edilmemiştir. Çalışanların sistemi kullanırken sahip olduğu imkân ve fırsatın büyüklüğü çalışanlar için düşük düzeyde olabilmektedir. Çalışanlar e-belge otomasyon sistemine kendi kontrolleri doğrultusunda giriş ve çıkış yapabilmektedir. Dolayısıyla bu beklenen bir durum olduğundan dolayı sisteme yönelik tutumlarını etkileyen bir faktör olarak gözükmebilmektedir.

Sonuç olarak kamu çalışanlarının e-belge otomasyon sistemine yönelik tutumlarını etkileyen dört faktör ön plana çıkmaktadır. Bu faktörler algılanan fayda, algılanan kullanım kolaylığı, alışkanlık ve uyumluluktan oluşmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aarts, H., Paulussen, T ve Schaalma, H. (1997). "Physical Exercise Habit: On The Conceptualization and Formation of Habitual Health Behaviours". *Health Education Research*, 12(3): 363-374.
- Ajzen, I. (1991). "The Theory of Planned Behavior". *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50: 179-211.
- Ajzen, I. (2002). "Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus of Control, and the Theory of Planned Behavior". *Journal of Applied Social Psychology*, 32(4): 665-683.
- Ajzen, I., Fishbein, M. (2005). "The Influence of Attitudes on Behavior". (Ed: D. Albarracín, B. T. Johnson, M. P. Zanna ve Mahwah, NJ). *Handbook of Attitudes*. Erlbaum.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E ve Bayraktaroğlu, S. (2002). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Chiou, J. S. (1998). "The Effects of Attitude, Subjective Norm, and Perceived Behavioral Control On Consumers' Purchase Intentions: The Moderating Effects of Product Knowledge and Attention To Social Comparison Information". *Proceedings of The National Science Council*, 9(2): 298-308.
- Davis, F. D. (1989). "Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology". *MIS Quarterly*, 319-340.
- Fishbein M ve Ajzen I. (1975). *Belief, Attitude, Intention and Behavior: An Introduction To Theory and Research*. Addison - Wesley, Reading.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın.
- Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Limayem, M., Hirt, S. G. (2003). "Force of Habit and Information Systems Usage: Theory and Initial Validation". *Journal of The Association For Information Systems*, 4: 65-97.
- Mutlu S. (2012). *Elektronik-Posta Kullanımında, Benimsenmiş Ulusal Kültürel Değerlerin Genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli Üzerindeki Rolü: Demir-Çelik Sektöründe Bir Alan Araştırması*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Bagozzi, R. P., Yi, Y. (1988). "On The Evaluation of Structural Equation Models". *Journal of The Academy of Marketing Science*, 16(1): 74-94.
- Rondan-Cataluña F.J., Arenas-Gaitán J., Ramírez-Correa P.E. (2015). "A Comparison Of The Different Versions Of Popular Technology Acceptance Models". *Kybernetes*, 44(5): 788-805.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Venkatesh V., Morris M.G., Davis G.B., Davis F.D. (2003). "User Acceptance of Information Technology: Toward a Unified View". *MIS Quarterly*, 27 (3): 425-478.
- Venkatesh V., Thong, J.Y.L., Xu X. (2012). "Consumer Acceptance and Use of Information Technology: Extending the Unified Theory of Acceptance and Use of Technology". *MIS Quarterly*, 36(1): 157-178.